

rem occasionem, et incentivum comedendi, quod non habuit Eva, scilicet, ejusdem uxoris affectum et importunitatem. Unde non de illo, sicut de ipsa legitur, quod lignum aspicerit, et quod bonum ad vescendum, pulchrum oculis, aspectuque delectabile visum fuerit, et ideo de fructu ejus tulerit: sed solum, quod fructum arboris a foemina oblatum, et quasi intrusum acceperit; non est ergo fundamentum ad asserendum Adam fuisse deceptum. Cur ergo a plano, simplici, et proprio sensu verborum Pauli recedemus?

13. *Instatur ex variis testimoniosis ejusdem Augustini.* — Sed instari potest, quia Augustinus in eisdem locis docet Adamum in multis deceptum fuisse. Primo, quia veniale esse credidit contra praeceptum Dei, comedere de ligno vite propter amorem mulieris, qui error non parvus, sed fidei contrarius est. Id autem docet Augustinus, libro quarto de Civit., cap. 11 et 13. Secundo, quia credidit, se non moritum etiamsi comedere de ligno, quia viderat uxorem non esse mortuam. Ita habet Augustinus, lib. 11, Gen. ad litter., c. 30, et indicat in capite ultimo. Tertio, quia credidit, vel saltem dubitare coepit, an futurus eset sicut Deus cibum illum comedendo. Nam hoc etiam significavit Augustinus, dicto cap. ult., lib. 11, Genes. ad litteram, dicens: *Vixit propter aliquam mentis elationem sollicitavit aliqua experiendi cupiditas. Experiendi nimis qualis esset virtus illius cibi, et an posset scientiam conferre, sicut serpens promiserat: ergo signum est cepisse saltem dubitare, an vera essent verba serpentis, et consequenter existimasse falsum subesse potuisse verbis Dei, vel fieri potuisse, ut Deus ex invidia esum illius, cibi prohibuerit, aut possibile fuisse, se fieri similem DEO, et nulli subjectum: quae omnia gravissimos errores continent.*

14. *Hæc Augustini testimonia quamvis plane concedantur rem non conficiunt.* — *Ad primum tamen respondetur.* — Respondeo, licet ista omnia concedantur eo modo, quo proposita sunt, nihilominus *simpliciter* verum esse, quod Apostolus ait, Adam non fuisse seductum. Nam seducere proprie est, alium in errore inducere, et e contrario seduci est arte, et circumventione alterius a veritate averti, et decipi, quomodo decepta est Eva, non autem Adam. Nam si illis modis deceptus Adam fuit, non propter serpentis promissionem, nec propter fidem, quam verbis ejus, aut uxoris adhiberet, sed propter propriam conjecturam, adjutam partim

elatione superbiae, partim inordinato affectu erga uxorem in eas falsas cogitationes inductus est. Quia ergo non circumventus ab alio, nec per astutiam alterius erravit, si erravit, ideo negatur fuisse seductus. Deinde ad singula respondendum est. Et primum quidem Augustini dictum est probabile propter ejus auctoritatem, et conjecturam: nam maiorem certitudinem, nec ex Scriptura, nec aliunde habet. Existimo tamen non esse intelligendum de peccato veniali proprie, et in rigore sumpto, ut distinguitur a mortali, nam fuisse crassissimus error, qui non poterat tam facile cadere in mentem sapientis viri, ut erat Adam: neque nos fundamentum habemus, ut hoc de illo suspicemur. Vocavit ergo Augustinus veniale id, cuius venia de facili speratur, et ita exposuit Augustinum D. Thomas 2, 2, quæst. 163, articulo quarto, ad 3, dicens: *Adam inexpertus divinæ severitatis credit illud peccatum esse veniale, id est, de facili remissibile.* Hæc autem credulitas in hoc sensu non continet errorem contra fidem, neque deceptionem ex astutia alterius, sed ex nimia passione, et facilitate credendi ex illa redundantie.

15. *Ad secundum.* — Et juxta hoc facilis est responsio ad secundum: nam licet Adam crediderit se moritum non fuisse propter experimentum Evæ, quod videbat, ut Augustinus conjectat: nihilominus non est verisimile, id credidisse in sensu contrario verbis Dei, seu existimando, quod perinde est, Deum falsum dixisse. Nam imprimis Adam tantum fuerat expertus Evam non statim fuisse mortuam: non vero quod non esset postea moritura, seu quod non facta fuisse mortalis: ergo ex vi illius experientiae solum inducebatur, ut crederet se etiam non fuisse statim moritum, hoc autem non erat contra verba Dei in vero sensu intellecta, ut constat. Deinde etiamsi speraverit Adam, vel crediderit nunquam fuisse moritum, quamvis comedere: nihilominus potuit id sperare, et possibile credere ex indulgentia, et remissione Dei, quæ etiam non erat contraria verbis, et comminationi DEI, ut per se constat: ergo etiam hic lapsus mentis Adæ non fuit per circumventionem erroris fidei contrariae, sed per nimiam, et imprudentem fiduciam ortam ex affectu ad uxorem inordinato.

16. *Ad tertium.* — Quod vero attinet ad tertiam deceptionem, ego apud Augustinum illam non invenio, quin potius ubique negat Adam, *jam*, ut inquit, *spirituali mente prædi-*

tum, ullo modo credere potuisse, quod Deus ab esca illius ligni incidendo retruisset, id est, ut prius dixerat: Quod ideo lignum illud tangere prohibuerit, quod sciret eos si comedissent, relut Deus futuros tanquam eis dirinitatem invideret, qui eos homines fecerat. Ubi cum ait, *nullo modo credere potuisse, profecto insinuat non potuisse credere ita esse factum, neque esse possibile, nec in aliquam illius existimationem, vel suspicionem incidere potuisse: nam hoc totum probat illa ratio: Si jam spirituali mente prædictus erat, et confirmatur hoc ex his, quæ lib. 14, de Civit., cap. 11, idem Adam sciens prudensque peccari, et non potuisse ita seduci, ut crederet, comedendo potuisse a peccato excusari.* At veros aliquo modo credidisset in Deum potuisse cadere invidiam, et ex illa prohibitionem facere, et se posse Deo similem fieri, vel a subjectione Dei liberari per esum cibi, profecto facilius dici posset, credendo se non peccaturum, etiamsi de illo cibo comederet.

17. *Confirmatur proxima responsione ad locum Augustini.* — Tandem non minus excludit hujusmodi deceptionem, vel dubitationem illa ratio Augustini, quod Adam, *jam spirituali mente prædictus erat*: quia tam crassi sunt hujusmodi errores, ut vir sapiens non magis potuerit de illis dubitare, quam illos credere, et ideo existimo non solum non credidisse Adam Deum falsum dixisse, aut ex in vidia prohibuisse esum illius fructus, aut comedendo de illo cibo, et futurum omniscium, et ab omni subjectione liberum: verum etiam nec de his erroribus dubitasse, quia nec propter dictum serpentis, aut uxoris ad hoc inductus est, ut ex Pauli sententia colligitur: nec aliquam verisimilem causam talis dubitationis habuit. Augustinus autem cum dixit aliquam cupiditatem experiendi solicitasse Adami animum ad comedendum, non loquitur de appetitu experiendi, an essent vera verba Dei, vel serpentis, qui appetitus incredulitatem et dubitationem fidei contraria sine dubio supponeret; sed loquitur Augustinus de appetitu experiendi, quidnam lateret in eo fructu, quem Deus sibi prohibuerat: et quid ex illius esu consecuturum eset. Quam curiositatem sine dubitatione de veritate verborum Dei habere potuit. Solum videtur cupiditas illas involvere dubitationem de effectu mortis, quam Deus communatus fuerat. Tamen non oportuit hanc dubitationem fuisse de veritate verborum Dei, sed de sensu illorum, an immutabilem sententiam ex absoluto decreto continerent, vel

potius viam aliquam, et spem malum illud evadendi relinquenter, etiamsi ex cibo comedet, et hanc fuisse mentem Augustini manifestum est: nam statim addit illam cupiditatem experiendi ex eo fuisse ortam, *quod videbat Evam, sumpta esca, non fuisse mortuam.*

18. *Ex dictis eruitur conclusio bipartita qua duobus simul punctis n. 1, præpositis satisfit.*

— Ex his ergo concludimus, secundum Adæ peccatum non fuisse infidelitatem, non solum propriam, quæ est cum pertinacia, et haeresi, verum etiam, nec minus propriam, quæ est per errorem absque pertinacia, quamvis non sine culpa, per negligentiam et ignorantiam culpabilem, vel temeritatem in judicio ferendo de rebus ad fidem pertinentibus. Prior pars sufficienter probatur ex supra dictis de infidelitate Evæ. Diximus enim probabilius esse illam non commisso similem infidelitatem formalem: ergo idem est multo probabilius in Adamo, propter majorem ejus sapientiam, prudentiam, et alias animi dotes, quas indicavit Augustinus, dicens, quod jam erat spirituali mente prædictus. Denique pars hæc prior ex posteriori a fortiori colligitur. Posteriorem autem mihi sufficienter probat testimonium Pauli, prout explicatum est, et auctoritas Augustini quam satis etiam jam ponderavimus, et aliae rationes, et conjecturæ, quas adduximus.

19. *Patres aliquot ex allatis n. 4, quo modo accipi possunt.* — Ad Patres vero, qui seductionem et infidelitatem videntur Adæ tribuere, imprimis respondeo, fortasse non omnes in eo sensu locutos fuisse, sed plures eorum loqui de deceptione, seu errore pratico, seu operis, quo omnis peccans dicitur errare, vel sicut concupiscentia, vel superbia dicitur hominem seducere, juxta illud ad Rom. 7: *Peccatum occasione accepta per mandatum seduxit me, et per illud occidit, et illud ad Gal. 6: Qui se existimat aliquid esse, cum nihil sit, seipsum seducit, et illud Dan. 13: Species decepit te, et concupiscentia subvertit cor tuum,* et hac ratione dixit Augustinus, d. 1. 11, Gen. ad lit. *Adam postquam de ligno prohibito seducta mulier manducaverat, eique dedit, ut simul ederent, noluit eam contrastare, et infra: Ergo alio quodam modo etiam ipse deceptus est, non dolo illo serpentino, etc.* Nam aliud modus non fuit, nisi practice deceptionis. Unde ibidem comparat Adamum Salomini, qui practice seductus est a mulieribus, et ad colendum idola inductus, quamvis per speculativum errorem deceptus non fuerit, creden-

do idolum esse Deum, vel cultu dignum, et ita possunt facile exponi Hieronymus et Ignatius, Cyrillus et Cyprianus, Leo papa, Hilarius et Epiphanius, imo etiam Ambrosius fere in omnibus locis ex eo citatis.

20. *Ad Ambrosium citatum n. 8.—Ad Prosperum et Fulgentium in n. 4.*—Quod vero idem Ambrosius ait Adam amississe bona indumenta fidei, de charitate, virtutibus et donis intelligi potest: nam hæc sunt bona indumenta fidei: quod autem ipsam etiam fidem amiserit, non satis aperte affirmat Ambrosius. De Prospero vero et Fulgentio id negare non possumus, quamvis autem eorum sententia probabilis sit, eam sequi non cogimur. Nec video cur de Adam dixerit Prosper quod, nisi fidem amississet, ceteris bonis omnibus non careret: cum possint ceteræ gratiae amitti non amittendo fidem. Ut in nobis certum est: et in illo statu non est eur repugnaret, cum nec in Angelis repugnaverit. Nec inde sequitur fidem esse naturalem, ut videbatur sentire ille, contra quem Prosper scribit, quia etiam habitus, vel actus aliquis infusus potest manere in peccatore. Tangit autem questionem Prosper quomodo filii Adæ sine fide concipiuntur, si Adam sibi illam non perdidit; sed hoc in materia de peccato originali tractandum est, et infra forte attingetur.

21. *Ad Tertullianum ibid.*—Ad Tertullianum prior responsio applicari potest. Cum vero dicit delictum Adæ fuisse heresim: aliqui respondent sumpsisse vocem *heresis** in primaeva, et generali significatione, prout pravam electionem ex proprio arbitrio profectam significat. Qua expositione admissa, cum dicit, confessus est seductionem, de practica seductione facile potest exponi. Cui expositioni non parum favent antecedentia et subsequentia verba. Nam prius inquit: *Quod si a primordio alterum Adæ peccatum fuit inordinatus amor uxoris.*—Ultimo colligitur ex dictis quodnam fuerit secundum Adæ peccatum. Jam enim ostensum est, non fuisse infidelitatem, neque peccatum habens malitiam proprie contrariam fidei, aut præcepto ejus: relinquitur ergo, ut secundum ejus peccatum fuerit inordinatus amor ad uxorem. Ita sumitur ex Augustino, in d. lib. 14, de Civit., c. 11, et l. 11, Gen. ad lit., cap. 42, ubi ait, Adam comedisse de ligno ut complaceret uxori: ergo precessit nimia benevolentia uxoris antequam de ligno comedere, et hanc sententiam a fortiori amplexus est Scotus: nam quia in Adamo peccatum superbiæ non agnovid, ideo dixit primum peccatum Adami fuisse inordinatum amo-

nuisse fidem ejus, et cum illa, quamvis sine charitate, de Paradiso exiisse.

22. *Ad Augustinum in num. 5.*—Alia vero loca Augustini, quæ ibi citavimus, non solum non contradicunt: verum potius confirmant generalem expositionem datam. Nam Augustinus non est sibi contrarius, et ubi ex professo rem tractat, declarat, Adam non per errorem infidelitatis, sed alio modo fuisse deceptum: ergo quando in Psalm. 68, dicit, quod Lucifer seduxit Adam, loquitur de alio modo practice seductionis. Cum vero 14, de Civit., capit. 17, generatim, seu in plurali dicit, *primos parents expertos esse, quid infidelitas et inobedientia nocerent*: non idcirco tribuit utrumque defectum utriusque parenti, sed hoc relinquit explicandum juxta doctrinam, quam prius tradiderat, unde cum partitione accommodata intelligendum est. De appetitu autem similitudinis Dei jam dictum est potuisse sine infidelitate haber. Unde obiter constat falsum esse quod quidam dixerunt Adamum peccatum idolatriæ commisso: nisi metaphorice id dictum intelligatur. Illa enim sententia tribuitur Augustino in libro Quæst. novi et veteri Testimenti, qui Augustini esse non creditur: sed quicumque fuerit auctor illius operis videtur per quamdam metaphoram sumpsisse illam sententiam ex Augustino, Conc. 2, in Psal. 70, circa illa verba, *Deus quis similis tibi?* dicente, Adam voluisse sub nullius potestate esse: et ita fieri sicut Deus. Hoc enim non formaliter voluit, neque pro Deo coli, aut adorari concepivit: et ideo non commisit speciale peccatum idolatriæ: licet per metaphoram dici possit id commisso eo modo, quo Paulus ad Philip. 3, dixit: *Quorum Deus venter est.*

23. *De tercio punto in num. 1, post superbiam alterum Adæ peccatum fuit inordinatus amor uxoris.*—Ultimo colligitur ex dictis quodnam fuerit secundum Adæ peccatum. Jam enim ostensum est, non fuisse infidelitatem, neque peccatum habens malitiam proprie contrariam fidei, aut præcepto ejus: relinquitur ergo, ut secundum ejus peccatum fuerit inordinatus amor ad uxorem. Ita sumitur ex Augustino, in d. lib. 14, de Civit., c. 11, et l. 11, Gen. ad lit., cap. 42, ubi ait, Adam comedisse de ligno ut complaceret uxori: ergo precessit nimia benevolentia uxoris antequam de ligno comedere, et hanc sententiam a fortiori amplexus est Scotus: nam quia in Adamo peccatum superbiæ non agnovid, ideo dixit primum peccatum Adami fuisse inordinatum amo-

rem uxoris. Secundum est autem inordinationem talis amoris satis intelligi, aut explicari non posse, nisi per aliquem effectum alteri præcepto contrarium. Nam amor uxoris de se bonus est: supponimus enim non fuisse ex aliquo pravo motivo, sed ex naturali debito ad uxorem, ut sociam a Deo datam, et ex propria carne formatam, et multis naturalibus donis a Deo ornatam: ille ergo amor de se non erat inordinatus. Nec etiam per solam intentionem inordinatus fuit, quia si actus est bonus, intensio ejus non est mala, nec alicui præcepto divino contraria.

24. Tunc ergo amor uxoris nimius, et inordinatus ostenditur, quando est causa, aut ratio transgrediendi voluntatem Dei, ne uxor contristetur, quia tunc jam diligitur uxor appreciativa magis quam Deus. Sic ergo Adam nimium dilexit uxorem, quando ex affectu uxoriam aliquam naturalem, seu divinam obligationem transgredi cepit. Prima obligatio Adami postquam Eva illum ad comedendum invitavit, fuit gravissime illam reprehendere, eo quod ausa fuerit fructum arboris contingere, et quod verbis serpentis fidem adhibuisse, et quod se ad peccandum invitare auderet. Tenebatur ergo, et ex officio tanquam caput ejus, et ex charitate Dei, et ipsis uxoriam illum corrigeret, et ad poenitentiam, ac emendationem delicti exhortari. Hoc autem facere omisit, in quo primum cœpit ostendere inordinationem amoris circa illam. Unde dici potest secundum peccatum Adami quoad propriam, et formalem militiam fuisse omissionis debiti officii erga uxorem, quia (ut dictum est) illam non correxit: imo ita blande et remisse cum illa se gessit, ut ejus delectum approbasse videretur. In hoc ergo sensu dicimus inordinatum amorem uxoris fuisse secundum peccatum Adami, non solum internum, sed etiam externum, quod et a peccato superbiæ, et ab inobedientia comedendi de ligno vetito distinctam malitiam habuit.

25. *Tertium Adami peccatum.*—Unde tertium peccatum Adæ recenseri potest, quod de ligno vetito comedit: et hoc quasi per Antoniasiam lapsus Adæ vocatur, quia per illud totum genus hamanum cecidit: et ita de illo specialiter loquitur Apostolus ad Rom. 5, cum dicit: *Per unum hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors, et ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt, et similiter inferius nomine inobedientiae illud peccatum intelligit, cum dicit: Sicut per inobedientiam unius hominis*

peccatores constituti sunt multi: ita et per unius obditionem justi constituentur multi. In illo autem peccato plures malitiae distinguuntur, ut gulæ, furti, inobedientiae, de quibus supra diximus. Et licet probabile sit illam inobedientiam non fuisse formalem, id est, ex directa intentione non obediendi Deo, nec ex proprio contemptu præcepti ejus: nihilominus censeo illam fuisse speciale malitiam distinctam ab aliis, quia ex principali intentione Dei præcipiens illa prohibitio posita fuerat ad subjectionem profitandam, et quasi per modum tributi impositi in recognitionem divini dominii. His addit S. Augustinus, in Ench., cap. 45, malitiam homicidii, *quia homo semetipsum præcipitarit in mortem, et fornicationis spiritualis, quia integritas mentis humanæ serpentina suassione corrupta est, et avaritiae, quia plusquam illi sufficere debuit appetivit.* Sed hæc sunt partim metaphorice dicta, partim vero declarant circumstantias, quæ potuerunt peccatum illud notabiliter aggravare intra eamdem speciem, quia sint generales, quamvis probabile sit illam de homicidio fuisse specialem.

26. *Peccatum aliud notatur in Adamo, et quomodo intelligendum.*—Preter hæc peccata solent alia Adamo tribui. Unum est in eo quod illud peccatum existimavit esse veniale, ut ex Augustino diximus. Sed si per *veniale* nihil aliud intellexit nisi esse aliquo modo excusabile apud Deum, ac propterea aliquo modo venia dignum, seu facile remissibile, ut supra explicuimus: non fuit illa magna culpa, quamvis audacia peccandi sub illa specie peccatum ipsum aggravare potuerit: si autem proprie, et rigorose de peccato veniali intelligatur, et talis error (de quo non constat) in Adamo admittatur, esse potuit error humanus sine lapsu in fide, existimando materiam esse levem, et ex circumstantia complacendi uxori fieri leviorem, ac proinde potuisse a mortali culpa excusari.

27. *Item aliud.*—Aliud Adæ peccatum fuisse creditur dubitasse de sensu comminationis Dei, eo quod videret uxorem per esum ligni non fuisse mortuam. Et fortasse hoc vocavit sacrilegium Augustinus, in dicto c. 45 Enchiridii dum ait: *In illo peccato uno fuisse sacrilegium, quia Deo non credidit.* Non enim videtur in verbo *non credendi* propriam infidelitatem intellexisse, quia hoc non consonat doctrinæ ipsius in aliis locis, ut vidimus: ergo sacrilegium vocare videretur, quia noluit verba Dei simpliciter, sed in sensu suo accipere, ut

licentiam peccandi assumeret. Verumtamen de hac circumstantia idem, quod de praecedenti sentio, quia non oportet (ut supra dixi), ut Adam dubitaverit de veritate: imo nec de proprietate verborum Dei, sed de tempore, et modo executionis eorum, et an irrevocabilis, vel irremissibilis esset, vel si existimavit illud peccatum esse proprie veniale, potuit etiam sine errore contra fidem, credere non fuisse dignum morte, nec de illo fuisse Deum locutum, sed de tali manducatione, quæ, et gravior esset, et minus esset excusabilis. Atque ita in illo objecto per se spectato, nec sacrilegium, nec alia malitia specialis apparet, quamvis illa cogitatione, vel fiducia uti, ad licentiam peccandi sumendam, non parum augere potuerit peccandi modum, et inobedientiam intra speciem suam. Unde fortasse Augustinus in generali, et quasi metaphorica significatio nomine *sacrilegii* usus est. Vel certe (quod pro aliis locis etiam aliorum Patrum notari potest) ibi loquitur Augustinus simul de peccato Adæ et Evæ, sub nomine, seu collectione unius primi peccati: et ita illud qualecumque sacrilegium non credendi propter Evam, et non propter Adam adjungi potuit. Sicut ibidem Augustinus ait integratatem mentis humanæ serpentina suasione fuisse corruptam.

28. Item aliud quod tamen expenditur. — Ultimum peccatum quod in Adam notatur. — Quid de illa sententia. — Si Adam non se excusasset, a Paradiso non exulasset. — Non est Augustinus. Nec Laurentius Justinianus. — Aliud peccatum Adami fuisse dicitur nimia cupiditas et curiositas experiendi, quid lateret, in fructu prohibito. Tamen hoc etiam non apparet speciale peccatum. Nam si illa cupiditas consideretur, ut præveniens consensum liberum per motum aliquem provenientem a fomite jam inordinato per peccatum superbiae, sic non fuit novum peccatum. Si autem illa curiositas spectetur, ut consummata per consensum, sic non fuit consummata, nisi per liberam voluntatem comedendi ex ligno prohibito: et consequenter non fuit distinctum peccatum, sed ad summum, addit peculiare motivum ejusdem peccati, quod potuit quidem aliquantulum illud aggravare, non tamen addere novam speciem malitiae saltem gravem. Tandem additur aliud peccatum ab Adamo commissum, quando peccatum suum excusat, quod aliqui ita exaggerant, ut scelerat et impiam excusationem vocent, eo quod Deo imputare voluerit, quod ei dando sociam,

occasioneum peccandi præbuisset. Et Gregorius quidem, libr. 4, Moral., cap. 28, alias 25, et libr. 22, cap. 9, alias 13, indicat illam excusationem ex superbia fuisse, et per illam atrociorum fuisse factam priorem culpam. Et Augustinus 14, de Civit., cap. 14, ostendisse, dicit, Adam superbiam, *quia voluit culpam suam in mulierem referre*. Unde indicat excusationem illam fuisse indicium gravioris, et adhuc permanentis superbiae, ac subinde fuisse culpabilem, quatenus est ex superbia profecta. Et ita non videtur novam speciem peccati addisse, sed primum peccatum superbiae auxisse, et quodammodo iterasse. Referri tandem solet ex Augustino hæc sententia, quod *Si Adam non se excusasset, sed potius se accusasset, a Paradiso non exulasset*, quæ habetur in quodam sermone, qui olim erat 19, de Sanetis, nunc autem rejectus est in appendicem, estque septuagesimus quintus, quia non creditur esse Augustini. Tribuitur etiam illa sententia Laurentio Justiniano, in libr. de Triumph. Christi agone, cap. 21, sed immrito, et in rigore non est solida sententia illa, quia si Adam in Paradiso pœnitentiam egisset, et se accusasset, licet recuperasset gratiam, non tamen originalem justitiam, et consequenter nec intra Paradisum habitare permitteretur.

CAPUT V.

QUIS GRAVIUS PECCAVERIT, ADAM, AN EVÆ.

1. Quadruplex comparatio inter peccata Adami et Evæ proponitur. — Quod quartam comparationem communior resolutio. — Hæc comparatio fieri potest primo inter singula peccata ejusdem speciei, quæ illi homines commiserunt, quis eorum in tali specie gravius peccaverit: secundo in peccatis specie diversis, quis turpius deliquerit: tertio in numero peccatorum, quis plura peccata commiserit: quarto denique absolute et simpliciter, omnibus pensatis, quis corum gravius peccaverit. Et in hoc posteriori sensu solet hæc quæstio tractari. In qua communior sententia est Evam gravius peccasse Adamo. Ita docet D. Thomas 2, 2, quæst. 163, art. 4. Inclinat Scotus, in 2, distin. 21, quæst. 2, artic. 3, licet distinctione utatur. Plures vero exhibet Bonaventura in 2, distin. 22, art. 1, quæst. 3. At vero Richardus, artic. 1, quæst. 3, diserte dicit, quod omnibus pensatis, mulier gravius peccavit. Et idem habet Ægidius, quæst. 4,

art. 3, consentit Pererius, lib. 6, in Genes., circumstantiis vero potest excessus, et defec-tus utrinque considerari: et ideo in hoc primo peccato præcise, æqualitas fuisse videtur. Ita significavit Augustinus, lib. 11, Gen. ad litt., cap. 33, dicens: *Ebam peccasse impari sexu, pari facto*, id est, pari superbia, utique quantum ad speciem peccati, et quoad similitudinem Dei, ac excellentiam ab utroque concipiatur, ut idem Augustinus declarat, cap. 34, et indicat lib. 14, de Civit., cap. 11, 13 et 14. Quoad circumstantias vero et modum appetendi illam excellentiam, mutuus excessus se-cundum diversas rationes intervenisse videtur. Nam utriusque parentis superbia considerari potest, vel præcise, ut in utroque fuit primum peccatum, in primo signo per inconsiderationem commissum ante propriam deceptionem, et omnem aliam pravam affectionem. Atque hoc modo culpabilior videtur fuisse superbia Adami; tum quia majore erat prædictus cognitione et virtute, et ideo facilius potuisse resistere et attendere; tum etiam, quia majori obligatione tenebatur, cum esset caput, et ratione etiam sexus deberet esse constantior; tum denique, quia quoad superbiae motum vehementer fortasse fuit, quia major etiam fuit persuasio, et inducitio fœminæ per tentationem immediate a dæmoni visibiliter factam, quam Adami per mulierem. At vero si superbia illa consideretur, ut perseverans in progressu peccandi, videtur tandem multo gravior in Eva fuisse, ut ex sequenti puncto patet.

2. Oppositum sentit Cajetanus et Bellarmi-nus. — Nihilominus contrariam sententiam docuit Cajetanus, Genes. 3, circa illa verba, *Tulit de fructu arboris, et comedit*, ubi plus justo peccatum Evæ extenuat. Eademque sententia longe aliter, et melius explicata placuit Bellarmino, lib. 3, de amissione Gratiae, cap. 9. Et movet imprimis auctoritate Ambrosii, libr. de Institution. Virginis, cap. 4, ubi multis titulis præfert, et exaggerat peccatum Adæ.

Primo, quia vir erat fortior fœmina, et ideo minorem excusationem habet. Secundo, quia mulier ab altiore creatura seducta est, scilicet a dæmoni per serpentem, vir autem ab inferiori, scilicet fœmina. Tertia, quia Adam gravius punitus est, nam ei dicitur, *Terra es, et in terram ibis*, uxori autem, *In dolore paries filios*, etc. Quarto, quia Adam immediate a Deo ipso præceptum accepérat, uxor vero per virum, et alia similia considerat, quæ moraliter magis, quam rigorose dicta sunt, et hujus sententiae fuit etiam Anastasius Synaita, l. 19. Exaemeron, circa medium, ubi plures alias conjecturas adducit non magni momenti. Verumtamen ad ferendum absolutum iudicium in hac causa oportet prius sigillatim discurrere in particulari per tres comparationes in principio propositas: nam ex variis opinionibus circa illas, et ex judicio illarum pendet totius negotii absoluta resolutio.

3. Fit comparatio quod primum peccatum. — Primum ergo peccatum utriusque parentis in specie, et objecto similitudinem habuit: in